

Πολιτισμός

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ελευθ. Βενιζέλος: 1864-1910 Η διάπλωση ενός εθνικού ηγέτη

Η Λιλή Μακράκη είναι απόφοιτος του ιστορικού-ερασιματικού τμήματος της Φιλοσοφικής του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Radcliffe College. Σήμερα διδάσκει ευρωπαϊκή ιστορία στο Regis College της Μασσαχουσέτης, η δε διδακτορική διατριβή της στο Harvard με τίτλο: Cretan Rebel: Eleftherios Venizelos in Ottoman Crete, έδωσε το υλικό και σηματοδότησε την αρχή της έρευνάς της για την Κρήτη και τον Βενιζέλο.

ΤΟΥ

ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΓΟΓΙΑΝΝΗ

Το βιβλίο της με τον παραπάνω τίτλο που μόλις κυκλοφόρησε από το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης (Αθήνα 1992, σ.σ. 570), αποτελεί μία ογκωδέστατη μελέτη της Λιλής Μακράκη, που διερευνά μεθοδικά και συστηματικά, εξαντλώντας, θάλεγα κάθε ιστορικό στοιχείο, τη ζωή του Ελευθέριου Βενιζέλου, από τη γέννησή του έως το 1910, που ανέβηκε στην Αθήνα για ν' αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας.

Αν και για τα μετέπειτα χρόνια της πρωθυπουργίας του, έχουν γραφεί απείρες μελέτες, που, από διάφορες οπτικές γωνίες, εξετάζουν την φυσιογνωμία του και την πολιτική του δράση, ωστόσο τα προηγούμενα χρόνια της ζωής του στην Οθωμανική Κρήτη, είναι φτωχά φωτισμένα, παρ' όλο που υπήρξαν καθοριστικά για την διάπλωση του χαρακτήρα του ως εθνικού ηγέτη. Η αινιγματική και αμφίλογη προσωπικότητα του Ελευθέριου Βενιζέλου, που από άλλους λατρεύτηκε στα εικονίσματά τους και άλλοι του πέταξαν την πέτρα του αναθεματισμού και που ανεπιφύλαχτα αναγνωρίζεται ως ο θεμελιωτής του ελληνικού αστι-

μού μετά το πρώτο και ανολοκλήρωτο πείραμα που επιχείρησε ο Χαρίλαος Τρικούπης, βρίσκεται σ' αυτή τη μελέτη την απόλυτη δικαίωση στην ιχνηλασία των συνθηκών της κρητικής περιόδου του. Η πολυεπίπεδη μεταρρυθμιστική, επαναστατική και ηγετική σταδιοδρομία του νεαρού Βενιζέλου, συνδυασμένη με την ιδιότητα του νομομαθούς που παραμένει προσηλωμένος στις νομότυπες διαδικασίες, φωτίζεται άπλετα με την επιστημονική εργασία της Λιλής Μακράκη, που συγκεντρώνει όλες τις αρετές μίας πρωτότυπης διατριβής.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ξεκίνησε την πολιτική του σταδιοδρομία ως μετριοπαθής μεταρρυθμιστής των θεσμών της τουρκοκρατούμενης Κρήτης, συνεργάστηκε αργότερα στη διατύπωση ενός συντηρητικού συντάγματος αυτονομίας της και κατόπιν στράφηκε στην ένοπλη εξέγερση, για να αναχαιτίσει τις καταχρήσεις της εξουσίας και να μεθοδεύσει, με το δικό του τρόπο, την ένωση του τόπου του με την Ελλάδα. Η επιτυχία του επαναστατικού του εγχειρήματος τον έκανε σύμβολο πατριωτισμού και δημοκρατικής νομοφροσύνης. Δεν απαρνήθηκε όμως ποτέ την επιλογή των επαναστατικών μεθοδεύσεων, όταν η προσωπική στην πειθώ και τις πλειοψηφίες δεν ανταποκρινόταν στις ανάγκες των περιστάσεων, είτε επρόκειτο για την αποχώρησή του από τα Χανιά, το 1905, για να κατευθύνει την εξέγερση στο Θέρισο, είτε για την ανάληψη της ηγεσίας της επαναστατικής κυβέρνησης στη Θεσσαλονίκη το 1916.

Η συγγραφέας ιχνηλατεί με προσοχή τα χνάρια της παρουσίας του Βενιζέλου στην Κρήτη από τα νεανικά του ακόμη χρόνια και επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στις επιδράσεις του οικογενειακού και του άλλου περιβάλλοντός του που επέδρασε στην

πρώτη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Τον παρακολουθεί κατόπιν να ανδρώνεται μέσα από την αλληλογραφία των εφηβικών του χρόνων και τα πρώτα του δημοσιεύματα στην εφημερίδα "Λευκά Όρη", ενώ σκιαγραφεί την τρίπτυχη δραστηριότητα του ξεκινήματός του ως δικηγόρου, δημοσιογράφου και υποψήφιου της Κυδωνίας για την Κρητική Γενική Συνέλευση. Μέσα από τις συγκεντρωμένες μαρτυρίες των συντρόφων του - που απαρτίζουν και το Προφορικό Αρχείο Ιστορίας της - προσπαθεί η Λιλή Μακράκη να διακρίνει την αλήθεια από τον μύθο, διαλευκαίνοντας τις μυθοποιημένες παραδόσεις και επισημαινοντας τα πραγματικά περιστατικά. Στη συνέχεια μελετά το αρχείο του νεαρού δικηγόρου Βενιζέλου, από το οποίο αντλεί ενδιαφέροντα τεκμήρια για την μεθοδικότητα, την εργατικότητα και την ικανότητα του να εμβαθύνει στα θέματα που τον απασχολούσαν και στην επιστράτευση των γνώσεών του για τον επιδέξιο χειρισμό όλων των προβλημάτων που τον παρουσιάζονταν.

Τον ακολουθεί μετά στις επαναστάσεις στο Ακρωτήρι και στο Θέρισο και στις συνελεύσεις που επακολούθησαν, στις διαπραγματεύσεις του με τις Μεγάλες Δυνάμεις, στη σύγκρουση με τον πρίγκιπα Γεώργιο και στους αγώνες του για την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Η σπουδαία αυτή μελέτη, που το χειρόγραφο της βραβεύτηκε το 1988 από την Ακαδημία Αθηνών, ολοκληρώνεται με την αναχώρηση του Βενιζέλου για την Αθήνα το 1910, όταν ο "μεγάλος της Κρήτης" κλήθηκε να οδηγήσει την Ελλάδα της παρακμής, στα νέα της συννομή. Μία ακόμη πολύτιμη έκδοση του Μορφωτικού Ίδρυματος της Εθνικής Τραπέζης.